

így szállították el őket. Minden vagonba egy vödör vizet és egy üres vödört tettek. Az elszállítás a legmostohább körülmények között, rendszerint éjszaka történt. Sok esetben a szörnyű zsúfoltság folytán már útközben többen elpusztultak, úgyhogy mire a leplombált vagonok ajtaját szétnyitották, halottak dőltek ki a kocsiból.

Hangsúlyozottan kell rámutatni arra, hogy a gettókból elszállított zsidók deportálása távolról sem csupán a munkaképes, egészséges egyénekre szorítkozott. Míg a kistarcsai táborból való deportálásnál az a szelektálás történt, hogy csak a 16 éven felül, illetve 50 éven alul levő személyek kerültek elszállításra, nem deportálták tehát innen a betegeket és az említett korosztályon felül vagy alul levő személyeket. Ez a körülmény az érintett hozzátartozókat nagy nyugtalanságukban is némi reménnyel töltötte el, hogy munka elvégzésére szállították külföldre családtagjaikat. A többi helyekről való deportálásoknál azonban ilyen válogatás már nem történt. A vonatra egész öreg, 80 éven felüli személyeket is felraktak, sőt az egyik városban – értesülésünk szerint Beregszászon – legelsőnek az aggodalmak házában elhelyezett zsidókat szállították ki a pályaudvarra. Elszállításra kerültek még a csecsemők is. Az a tény, hogy ezeknél a szállítmányoknál korra, nemre, egészségi állapotra, tehát munkaképességre való tekintet nélkül történt a zsidók deportálása, az esetleg még az országban maradt hozzátartozókat, de magát a magyar zsidóság egyetemét is rendkívüli nyugtalansággal tölti el és szinte a kétségbeesés felé hajtja.⁶⁹

„Lázadás” a Tanács ellen

A Zsidó Tanács egyértelműen tehetetlenségbe süppedt, nyilvánvalóan csalódása miatt, amiért veszített az idővel való versenyfutásban vidéken. A budapesti zsidók egy része azonban egyre nyugtalanabbá és harciasabbá vált. Ők nem tudtak a Tanács tagjainak kétségbeesett kísérleteiről, hogy mentsek, ami még menthető, csak egyvalamit láttak: a Tanács együttműködik a hatóságokkal. Látták a Tanács aktív közreműködését a zsidók külön lakónegyedekben és lakásokban történő összeköltöztetésében, az internálási parancsok továbbításában, a mentesítési bizonyítványok elosztásában és a velük járó előnyök élvezésében, a javaik megtartásában. A kétféle magatartást követők között a feszültség elviselhetetlenné vált, amikor a vidéki deportálások alatt a Tanácsról kiderült, hogy teljesen tehetetlen. Sok budapesti zsidónak éltek barátai és rokonai vidéken, akiknek sikerült tájékoztatni őket a gettósítási és deportálási akció kegyetlenségeiről.

Az összecsapásra június 10. táján került sor, amikor egy munkaszolgálatosokból, baloldaliakból és ellenállásra hajló zsidókból álló delegáció jelent meg a Tanács előtt Stern Samu irodájában. Szóvivőjük dr. Varga Imre fiatal budapesti orvos volt, aki szenvedélyes beszédben kérlelte a Tanácsot, változtassa meg irányvonalát, és alkalmazzon megfelelőbb módszereket a teljes katasztrófa megakadályozására: